

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Жешувський університет (Республіка Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

IV Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

12 грудня 2019 року

**Харків
2020**

10. Нечепоренко Л.С. Ділові педагогічні ігри для студентів. *Радянська школа*. 1988. № 4. С. 90–92.

ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ОСВІТІ

Попова О. В.

доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Кабанська Г. А.

завідувач відділом практики
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Остапенко Л. П.

методист вищої категорії відділу практики
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Автором запропоновано алгоритм прогностного обґрунтування розвитку інноваційного процесу в освіті; розглянуто блоки прогностичних операцій, які дозволяють передбачити результати і наслідки освітніх інновацій; розкрито фактори, які впливають на розвиток інноваційних процесів на трьох рівнях (макрорівні, метарівні, мікрорівні).

Ключові слова: *інноваційний процес, освіта, розвиток, педагогічне прогнозування.*

The author has suggested an algorithm of predictive substantiation of development of an innovation process in education. The prognostic operations that enable to predict results and consequences of educational innovations have been studied. The factors that influence the development of innovation processes at three levels (macrolevels, metalevels, microlevels) have been revealed.

Key words: *innovation process, education, development, pedagogical prognostication.*

Особливе значення для сутнісного підвищення загального методологічного, теоретичного і практичного рівня розвитку інноваційних процесів у освіті має розробка проблеми педагогічного прогнозування, оскільки дає можливість передбачити ті конкретні зміни в соціально-економічній, науково-технічній та освітньо-культурній сферах суспільства, які мають бути своєчасно, з необхідним

випередженням ураховані при розробці та впровадженні педагогічних нововведень.

З урахуванням результатів наукових досліджень [1; 2 та ін.] нами розроблено алгоритм прогностного обґрунтування *розвитку інноваційного процесу в освіті*, який складається з семи процедур:

1. *Передпрогнозна орієнтація*. Операції цієї процедури дають можливість сформулювати програму дослідження, чітко орієнтувати її на обґрунтування будь-якого нововведення в соціальній сфері.

2. *Створення вихідної моделі*. Дії даної процедури дозволяють уточнити параметри «інноваційного поля», сформулювати альтернативні варіанти.

3. *Побудова моделі прогностного фону*. Така процедура дозволяє досліднику «охопити» зовнішні фактори, які впливають на долю нововведення.

4. *Пошукова розробка параметрів вихідної моделі*. Сенс такої процедури полягає у варіативному безпосередньому «виваженню» наслідків нововведення з визначенням проблем, які неминуче виникають при будь-якій інновації.

5. *Нормативна розробка параметрів вихідної моделі*. У межах цієї процедури визначаються можливі шляхи розв'язання проблем, визначених прогностичним пошуком ідеального (з абстрагуванням від обмежень прогностичного фону) і оптимального (з урахування такого роду обмежень) станів системи, в яку вводиться інновація.

6. *Верифікація отриманих даних*. Ця процедура забезпечує вірогідність розробленої моделі шляхом зіставлення її з іншими (ідеальними й реальними).

7. *Вироблення рекомендацій по уточненню запропонованого нововведення на основі прогностичних даних*.

Виходячи зі спільності структури інноваційних процесів у різних сферах людської самодіяльності, можна говорити про певну спорідненість їх «алгоритмів», що дає можливість екстраполювати досягнення освітньої інноватики в соціальній, управлінській та інших сферах на освітню галузь. Виходячи з цього положення та враховуючи дані нашого дослідження, ми виділили три блоки прогностичних операцій, які дозволяють передбачити результати і наслідки освітньої інновації:

- перший блок – діагностичний;
- другий блок – моделювальний;
- третій блок – верифікаційний.

Діагностичний блок дозволяє педагогу вирішити питання щодо структури й організації наукового дослідження, спрямованого на визначення ефективності та перспективності нововведення. Зазначений блок містить такі операції:

Операція 1. Аналіз понятійного апарату з педагогічної прогностики: від уявлення і розуміння термінів, які використовуються в процесі педагогічного прогнозування, залежить вірогідність прогнозу.

Операція 2. Визначення об'єкту прогнозування: необхідно з'ясувати, на що слід спрямувати прогностичну діяльність і чи підлягає обраний об'єкт науково-педагогічному обґрунтуванню.

Операція 3. Визначення мети і завдань прогнозування: дозволяє правильно намітити шляхи і методи отримання необхідної для прогнозування інформації.

Операція 4. Діагностика вхідного стану об'єкту прогнозування та з'ясування причин такого становища: ці дії дозволяють сформулювати робочі гіпотези відносно майбутніх результатів прогнозування, визначити фактори прогнозного фону.

Операція 5. Обробка отриманої інформації про об'єкт прогнозування, її аналіз, систематизація і класифікація: це дозволяє оцінити вірогідність прогностичних даних.

Моделювальний блок передбачає вироблення прогнозу шляхом синтезу отриманих даних за допомогою таких операцій:

Операція 6. Моделювання з метою отримання інформації про можливі стани об'єкта в майбутньому (пошуковий прогноз).

Операція 7. Моделювання з метою отримання інформації про можливі шляхи і терміни здійснення спрогнозованого об'єкта (нормативний прогноз).

Верифікаційний блок відповідає за уточнення отриманого прогнозу і містить в собі дві операції:

Операція 8. Перевірка вірогідності отриманого прогнозу шляхом зіставлення ідеального і реального.

Операція 9. Розробка конкретних практичних рекомендацій з уточнення формування і реалізації інноваційного процесу на основі прогнозних даних.

Можна стверджувати, що оволодіння педагогом технологією педагогічного прогнозування підвищує результативність створення і використання інновацій у освітній сфері. Означені операційні блоки утворюють певний цикл. Якщо мета не досягнута, то педагог повинен повернутися до першого блоку і повторити всі вище зазначені операції.

Уважаємо, що прогнозування освітніх інноваційних процесів слід розглядати на трьох рівнях: на рівні загальних тенденцій глобальних інновацій (*макрорівень*); на регіональному рівні (*метарівень*); на рівні окремого закладу освіти (*мікрорівень*).

У процесі дослідження дійшли висновку, що для отримання вірогідних результатів прогнозування інноваційних процесів *на макрорівні* необхідно враховувати: історико-педагогічний інноваційний досвід; залежність інноваційних процесів від соціально-економічних, політичних, культурологічних та інших факторів; концептуальні засади державної інноваційної політики; прогнози різних галузей науки (філософії, соціології, економіки, психології та ін.).

Аналіз розвитку сучасних інноваційних процесів з урахуванням зазначених параметрів дозволяє припустити, що в освітньому просторі України у найближче десятиліття будуть поглиблюватися, зокрема, такі тенденції:

- глобалізація освіти, яка відбиває цілісність, організованість освітньої системи;
- подальше входження в європейський освітній простір;
- гуманізація й демократизація освітнього простору;
- фундаменталізація освіти та її інформатизація, що обумовлюється парадигмальними змінами науки у XXI столітті, її спрямованістю на перехід у міждисциплінарну стадію;
- розширенням інформаційного поля та комп'ютеризацією освіти,

педагогічного моніторингу;

- диверсифікація освітньої системи на всіх рівнях і в усіх ланках, що є підставою для вияву різного роду інновацій;
- інтеграція на всіх рівнях і в усіх компонентах педагогічних систем;
- комерціалізація освіти, перетворення її на сферу реалізації освітніх послуг у відповідності з освітніми потребами населення.

Прогнозування інноваційних процесів *на метарівні* потребує, крім урахування загальної стратегії розвитку системи освіти в загальнодержавному масштабі, вивчення особливостей регіону (області, міста, району, мікрорайону). Визначаючи конкретні орієнтири інноваційної діяльності в регіоні, слід визначитися з пріоритетами вибору можливих варіантів загальної стратегії перетворення освітнього простору. Такими пріоритетами можуть виступити:

- соціальна спрямованість: пріоритет надається соціальним вимогам до людини як громадянину, працівнику, члену соціальних об'єднань і спільнот;
- змістовно орієнтована спрямованість: акцент робиться на змістовому компоненті освіти;
- процесуально орієнтована спрямованість: перевага в становленні особистості надається безпосередньо процесу сумісної діяльності в навчанні та вихованні вчителя (вихователя) і учнів (вихованців);
- особистісно орієнтована спрямованість: визнається безумовний пріоритет інтересів і запитів особистості з урахуванням її самотності та можливостей, зі створенням умов для її максимальної реалізації й самореалізації.

Прогнозування перебігу інноваційних процесів *на локальному рівні* дозволяє керівникові закладу освіти, педагогам не тільки побудувати науково обґрунтовану модель запровадження інноваційних процесів у конкретному закладі освіти, але й з'ясувати доцільність того чи іншого нововведення, запобігти ситуації «інновація заради інновації».

Список використаних джерел

1. Бестужев-Лада Й. В. Прогнозное обоснование социальных нововведений. М., 1993. 240 с.
2. Гершунский Б. С. Прогностические методы в педагогике. Киев, 1974. 208 с.
3. Попова О.В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у XX столітті : монографія. Харків, 2001. 256 с.

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Рогова Т. В.

доктор педагогічних наук, професор

професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С Сковороди
м. Харків, Україна

Лупаренко С. Є.	
Розвиток дитячої літератури в Україні в XIX ст.	51
Матвійчук Ю. Ю.	
Використання інтегрованих курсів в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти: історичний досвід.	55
Пісоцька М. Е.	
Індивідуалізація навчання студентів на заняттях з педагогічних дисциплін: історичний досвід	58
Попова О. В., Кабанська Г. А., Остапенко Л. П.	
Педагогічне прогнозування розвитку інноваційних процесів освіти.	62
Рогова Т. В., Рогова О. В.	
Сутнісні характеристики освіти в контексті сучасних викликів	65
Свічкарь В. Р.	
Суспільно-корисна праця студентської 20-х років XX століття як передумова розвитку в Україні	69
Таможська І. В.	
Підготовка науково-педагогічних кадрів у приват-доцентурі університетів України (друга половина XIX – початок XX століття)	72
Троцько А. В., Друганова О. М.	
Проблема удосконалення лекційних занять в університетах України: історико-педагогічний аспект	76
Ялліна В. Л.	
Деякі питання кадрового забезпечення шкіл Харківської губернії наприкінці XIX ст.	80
Секція II Психолого-педагогічні особливості дистанційної освіти	
Безвесільна Н. Т., Дудка Л. А.	
Дистанційна освіта як інноваційна технологія навчання студентів другої іноземної мови: досвід розробки курсу	85
Мандрікова М. О., Твердохліб Т. С.	
Організація дистанційного навчання в сучасних закладах загальної середньої освіти	88
Штефан Л. А.	
Дистанційна освіта як форма організації навчання	92
Секція III Психолого-педагогічні основи інклюзивної освіти	
Гончарова Н. В.	96
Розвиток життєвої компетентності у дітей з особливими освітніми потребами засобами дидактичних ігор	
Єльчанінова Т. М., Сушко В. В.	99
Основи психокорекційної роботи з учнями з особливими освітніми потребами	
Камишева О. В.	
Робота з дітьми з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти	103